

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ: ૨૪/૦૭/૨૦૨૬

જાહેર કરેલ: ૨૮/૦૭/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન (કવોશિંગ) નં. ૯૯૨૨/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ. આર. મેંગડે

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

ભૂત પ્રણવ ધીરુભાઈ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧, ૨ તરફે સુશ્રી આશ્વી પી. શાહ (૧૭૭૨૧) સાથે વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી કે.એમ. શાહ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફે નાણાવટી એન્ડ કું. (૭૧૦૫)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૩, ૪ ને ડાયરેક્ટ સર્વિસ દ્વારા નોટિસ બજાવેલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે એ.પી.પી. શ્રી પ્રણવ ઢગત

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એમ. આર. મેંગડે

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને બીએનએસએસ, ૨૦૨૩ ની કલમ ૫૨૮ હેઠળ હાલની અરજી દાખલ કરીને, અરજદારોએ નીચે મુજબના દાદ માટે અરજ કરેલ છે: –

“એ. વિદ્વાન ૧૫મા એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, રાજકોટ દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૩૦૭૭/૨૦૨૬ નીચે પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૩.૦૭.૨૦૨૬ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ (એનેક્સર-એ) કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા મહેરબાની કરશો;

બી. વિદ્વાન કોર્ટ કમિશનર દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૭.૨૦૨૬ ના રોજ સુરક્ષિત અસ્કયામતોના સંબંધમાં પ્રત્યક્ષ કબજો લેવાનું નિર્ધારિત કરતી જારી કરવામાં આવેલી આનુષંગિક નોટિસ તારીખ ૦૬.૦૭.૨૦૨૬ (એનેક્સર-બી) કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા મહેરબાની કરશો;

સી. આ અરજી દાખલ થવા, સુનાવણી અને આખરી નિકાલ સુધી, વિદ્વાન ૧૫મા એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, રાજકોટ દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૩૦૭૭/૨૦૨૬ નીચે પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૦૩.૦૭.૨૦૨૬ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ (એનેક્સર-એ) અને વિદ્વાન કોર્ટ કમિશનર દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૭.૨૦૨૬ ના રોજ સુરક્ષિત અસ્કયામતોના સંબંધમાં પ્રત્યક્ષ કબજો લેવાનું નિર્ધારિત કરતી જારી કરવામાં આવેલી વાદગ્રસ્ત નોટિસ તારીખ ૦૬.૦૭.૨૦૨૬ (એનેક્સર-બી) પર સ્ટે આપવા મહેરબાની કરશો;

ડી. આ અરજી દાખલ થવા, સુનાવણી અને આખરી નિકાલ સુધી, સુરક્ષિત અસ્કયામતો એટલે કે – રાજકોટ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનની હદમાં, જિલ્લો રાજકોટ, ગામ મવડી, રેવન્યુ સર્વે નં. ૧૪૦, રહેણાંક હેતુ માટેની બિન-ખેતીની જમીન પૈકી “શ્રી ન્યુ ગાંધીનગર કો-ઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી લિ.” (નોંધણી નં. જીએચ-૨૪૩૩ તારીખ ૦૫.૧૦.૧૯૬૫) ના સબ-પ્લોટ નં. ૬૯/૩/એ ની ૮૮.૭૮૩ ચો.મી. જમીન પર બાંધવામાં આવેલા

રહેણાંક મકાનનો તમામ ટુકડો અને ભાગ (પેરા ૨.૪ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ) ના સંબંધમાં યથાસ્થિતિ જાળવવા મહેરબાની કરશો;

ઇ. ઉપર જણાવેલ અરજ દસી અને દડી ના સંદર્ભમાં વચગાળાની રાહત મંજૂર કરવા મહેરબાની કરશો;

એફ. અરજીનો ખર્ચ;

જી. અરજીની હકીકતોમાં નામદાર કોર્ટને યોગ્ય, વાજબી, ઉચિત અને ન્યાયસંગત જણાય તેવી અન્ય કોઈ રાહત, હુકમ અથવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો."

૨. હાલની અરજી દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી હકીકતો અને સંજોગો એવા છે કે અહીંના અરજદારોએ વર્ષ ૨૦૨૪ માં સામાવાળા નં. ૨ – બેંક પાસેથી લોન સુવિધાઓ મેળવી હતી. માર્ચ ૨૦૨૬ ના મહિનામાં, અરજદારોના ખાતાને નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ (એનપીએ) તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું હતું. તારીખ ૧૧.૦૩.૨૦૨૬ ના રોજ, સામાવાળા બેંક દ્વારા અરજદારો વિરુદ્ધ સિક્યોરિટાઇઝેશન એન્ડ રિકન્સ્ટ્રક્શન ઓફ ફાયનાન્સિયલ એસેટ્સ એન્ડ એન્ફોર્સમેન્ટ ઓફ સિક્યોરિટી ઇન્ટરેસ્ટ એક્ટ, ૨૦૦૨ (જે હવે પછી સરફેસી એક્ટ અથવા એક્ટ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૩(૨) હેઠળ ડિમાન્ડ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. અહીંના અરજદારોએ સદર નોટિસ સામે તેમના વાંધાઓ રજૂ કર્યા હતા. જોકે, તારીખ ૧૪.૦૫.૨૦૨૬ ના રોજ, સામાવાળા – બેંકે અરજદારોને સરફેસી એક્ટની કલમ ૧૩(૪) હેઠળ કબ્જા નોટિસ જારી કરી હતી. ત્યારબાદ, સામાવાળા-બેંકે સરફેસી એક્ટની કલમ ૧૪ હેઠળ વિદ્વાન ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, રાજકોટ સમક્ષ અરજી રજૂ કરી હતી. વાદગ્રસ્ત હુકમ

દ્વારા, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે રાજકોટ ખાતેની સિવિલ કોર્ટમાં કામ કરતા એક આસિસ્ટન્ટને અનુસૂચિત મિલકતનો કબજો લેવા માટે કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. સદર હુકમથી વ્યથિત થઈને, અરજદારો હાલની અરજી દાખલ કરીને આ કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયા છે.

૩. અરજદારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી કે.એમ. શાહને સાંભળવામાં આવ્યા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિ મુજબ, સરફેસી એક્ટની કલમ ૧૪ હેઠળ પસાર કરાયેલા હુકમો સામે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી પોષણક્ષમ છે, જોકે આ અરજી દાખલ કરવી કે નહીં તે આ કોર્ટની મુનસફી પર છોડવામાં આવ્યું છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા રાજકોટ ખાતેની સિવિલ કોર્ટમાં કામ કરતા આસિસ્ટન્ટને કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે જેઓ એનકેજીએસબી કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. સુબીર ચક્રવર્તી અને અન્ય, ૨૦૨૨ ૧૦ એસ.સી.સી. ૨૮૬ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે તેના ચુકાદામાં અવલોકન કર્યા મુજબ, કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત થવા માટે સક્ષમ નથી. વિદ્વાન વકીલે તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં સદર ચુકાદાના પેરા-૩૮ પર આધાર રાખ્યો છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આ કોર્ટે વિવિધ હુકમો દ્વારા સંબંધિત અરજદારોને સમાન પ્રકારના હુકમ સામે વચગાળાની રાહત આપી છે અને અન્ય કેટલાક કેસોમાં આ કોર્ટે આવા હુકમો રદ પણ કર્યા છે. તેથી, ઔચિત્યની માંગ છે કે આ કોર્ટે હાલની અરજીના કિસ્સામાં સમાનતાનો સિદ્ધાંત લાગુ કરવો જોઈએ અને હાલની અરજી ગ્રાહ્ય રાખવી

જોઈએ. તેથી, તેમણે હાલની અરજી મંજૂર કરવા અને અરજીમાં વાદગ્રસ્ત હુકમ કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા માટે રજૂઆત કરી હતી.

જ. સામાવાળા નં. ૨ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી મૌલિક નાણાવટીએ હાલની અરજીનો વિરોધ કર્યો છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સરફેસી એકટની કલમ ૧૭ હેઠળ અરજદારો માટે વૈકલ્પિક અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ છે, અને તેથી, માત્ર આ કારણસર જ હાલની અરજી ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે એનકેજીએસબી કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એવો પ્રશ્ન હતો કે શું કોઈ વકીલને વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટના ગૌણ અધિકારી ગણીને કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય કે નહીં. તેમણે નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ અવલોકનો તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું હતું કે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ માટે તેમના પોતાના ગૌણ સ્ટાફને કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કરવાનું અસ્વીકાર્ય નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે નીતિન શાંતિલાલ ભગત વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, ૨૦૧૧ (૩) જી.એલ.આર. ૧૯૭૨ માં અહેવાલ થયેલ કેસમાં આ કોર્ટની કુલ બેંચના ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં, હાલના કેસમાં ગુનો અથવા સજાનું પાસું સંડોવાયેલ ન હોવાથી, અરજદારોએ સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશનને બદલે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન દાખલ કરવી જોઈતી હતી. તેથી, તેમણે હાલની અરજી ફગાવી દેવા રજૂઆત કરી હતી.

પ. સામાવાળા નં. ૪ – રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એ.પી.પી. એ પણ અરજીનો વિરોધ કર્યો છે.

ક. અરજીમાં વાદગ્રસ્ત હુકમ સામે વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોવાને ધ્યાને રાખીને સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા હાલની અરજીની પોષણક્ષમતા અંગે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હોવાથી, શરૂઆતમાં જ તેનો નિકાલ કરવો જરૂરી છે.

ગ. હાલની અરજીમાં જે પડકારવામાં આવ્યું છે તે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪(૧એ) હેઠળ વિદ્વાન એડિશનલ ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે તેમની નીચેના કર્મચારીને કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે અને સરફેસી એક્ટની કલમ ૧૩(૪) હેઠળ અરજદારની સુરક્ષિત અસ્કયામતનો કબજો લેવા માટે તેમને અધિકૃત કર્યા છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૩(૪) નીચે મુજબ છે:

“કલમ ૧૩(૪): –

(૪) જો ઉધાર લેનાર પેટા-કલમ (૨) માં નિર્દિષ્ટ કરેલા સમયગાળામાં તેની સંપૂર્ણ જવાબદારી અદા કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો સુરક્ષિત લેણદાર તેનું સુરક્ષિત દેવું વસૂલ કરવા માટે નીચેના પૈકી એક અથવા વધુ પગલાંનો આશરો લઈ શકે છે, એટલે કે:

(એ) ઉધાર લેનારની સુરક્ષિત અસ્કયામતનો કબજો લેવો જેમાં સુરક્ષિત અસ્કયામતની વસૂલાત માટે લીઝ, સોંપણી અથવા વેચાણ દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવાનો અધિકાર સામેલ છે;”

૮. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪ માં સુરક્ષિત લેણદારને ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ (જે હવે પછી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) નો સંપર્ક કરવાની જરૂર પડે છે જો ૩૦ દિવસની અંદર સુરક્ષિત અસ્કયામતનો કબજો લેવાનો હોય. જોગવાઈ વધુમાં મેજિસ્ટ્રેટને મિલકતનો કબજો લેવાની સત્તા આપે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪ ની પેટા-કલમ ૧એ મેજિસ્ટ્રેટને આવી અસ્કયામતનો કબજો લેવા માટે તેમની નીચેના કોઈ પણ અધિકારીને અધિકૃત કરવાની સત્તા પણ આપે છે. તેથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪(૧એ) હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી અનિવાર્યપણે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૩(૪) ના અનુસંધાનમાં છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૭ ઉધાર લેનાર સહિત કોઈ પણ વ્યક્તિને કલમ ૧૩(૪) હેઠળ લેવાયેલા કોઈ પણ પગલાંને પડકારવા માટેના ઉપાયની જોગવાઈ કરે છે. જોગવાઈ નીચે મુજબ છે:

કલમ ૧૭: સુરક્ષિત દેવાની વસૂલાતના પગલાં સામે અરજી.

૧૭. (૧) આ પ્રકરણ હેઠળ સુરક્ષિત લેણદાર અથવા તેના અધિકૃત અધિકારી દ્વારા લેવાયેલા કલમ ૧૩ ની પેટા-કલમ (૪) માં ઉલ્લેખિત કોઈ પણ પગલાંથી વ્યથિત થયેલી કોઈ પણ વ્યક્તિ (ઉધાર લેનાર સહિત), આવું પગલું લેવામાં આવ્યું હોય તે તારીખથી પિસ્તાનીસ દિવસની અંદર, આ બાબતમાં અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી દેવા વસૂલાત ટ્રિબ્યુનલને [નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવી ફી સાથે અરજી કરી શકે છે]:

[પરંતુ ઉધાર લેનાર અને ઉધાર લેનાર સિવાયની વ્યક્તિ દ્વારા અરજી કરવા માટે અલગ-અલગ ફી નિર્ધારિત કરી શકાય છે.]”

૯. આમ, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪(૧એ) હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમને પડકારવા માટે ઉધાર લેનાર પાસે ઉપાય ઉપલબ્ધ છે. માત્ર આટલું જ નહીં, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૭ હેઠળ ડેબ્ટ્સ રિકવરી ટ્રિબ્યુનલ

દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ સામે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૮ હેઠળ અપીલનો ઉપાય પણ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે. આમ, સદર અધિનિયમ વ્યથિત વ્યક્તિને તેની ફરિયાદ રજૂ કરવા માટેની વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૭ અને કલમ ૧૮ આ ફોરમનો સંપર્ક કરવા માટે નિર્ધારિત ફી ચૂકવવાની જોગવાઈ કરે છે. અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ પણ એ બાબતે વિવાદ કરતા નથી કે અરજીમાં વાદગ્રસ્ત હુકમ સામે અરજદારો પાસે વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ છે. તેનાથી વિપરીત એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે માત્ર વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા અરજદારોને આ કોર્ટના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાથી વંચિત રાખશે નહીં. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત અને અન્ય વડી અદાલતોના કેટલાક ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને, એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે અરજીમાં વાદગ્રસ્ત હુકમ સામે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી પોષણક્ષમ છે. આ સંદર્ભમાં કાયદો સુસ્થાપિત છે. માત્ર વૈકલ્પિક ઉપાયની ઉપલબ્ધતા પોતે આ અદાલતને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતા અટકાવશે નહીં. તેથી, અરજીની પોષણક્ષમતા અંગે કોઈ પ્રશ્ન નથી. પ્રશ્ન એ છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ સામે અરજદારો પાસે વૈકલ્પિક ઉપાય ઉપલબ્ધ છે તે હકીકતના પ્રકાશમાં આ કોર્ટે તેના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ કે નહીં. આ સંદર્ભમાં કાયદો પણ સ્થાયી છે અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ધોર ઉદ્બંધન અથવા કાયદાની પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરતી કાનૂની જોગવાઈઓનું ઉદ્બંધન અથવા અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હોય તેવા કિસ્સામાં આ અદાલતને તેની

અસાધારણ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે વ્હર્લપૂલ કોર્પોરેશન વિ. રજિસ્ટ્રાર ઓફ ટ્રેડ માર્ક્સ, મુંબઈ, ૧૯૯૦ ૮ એસ.સી.સી. ૧ માં અહેવાલ થયેલ તેના ચુકાદાના પેરા-૧૫ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ, હાઈકોર્ટ પાસે કેસની હકીકતોને ધ્યાને રાખીને રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવા અથવા ન રાખવાની મુનસફી છે. પરંતુ હાઈકોર્ટે પોતાની જાત પર અમુક પ્રતિબંધો લાદ્યા છે જે પૈકી એક એ છે કે જો કોઈ અસરકારક અને સક્ષમ ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, તો હાઈકોર્ટ સામાન્ય રીતે તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે નહીં. પરંતુ આ અદાલત દ્વારા સતત એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે વૈકલ્પિક ઉપાય ઓછામાં ઓછી ત્રણ પરિસ્થિતિઓમાં અપરોધ તરીકે કામ કરતો નથી, એટલે કે, જ્યાં મૂળભૂત અધિકારો પૈકી કોઈ એકના અમલ માટે રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હોય અથવા જ્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતનું ઉલ્લંઘન થયું હોય અથવા જ્યાં કાર્યવાહીનો હુકમ સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વગરનો હોય અથવા કોઈ અધિનિયમની માન્યતાને પડકારવામાં આવી હોય. ફોરેન્સિક વ્હર્લપૂલના આ ચક્રને કાપી નાખવા માટે મૂકવામાં આવેલા આ મુદ્દા પર પુષ્કળ કેસ-લો છે, અમે બંધારણીય કાયદાના વિકાસશીલ યુગના કેટલાક જૂના નિર્ણયો પર આધાર રાખીશું કારણ કે તે હજુ પણ માન્ય રહે છે.”

૧૦. કાયદાની સદર દરખાસ્ત આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા લેન્ડસેસ બેલિજયમ એનવી વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૮૭૯૪/૨૦૨૬) ના કેસમાં પણ પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે વ્હર્લપૂલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં તેના ચુકાદામાં ઉલ્લેખ કર્યો છે તેવી કોઈ પણ તાકીદની પરિસ્થિતિ હાલના કેસમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે તેવો અરજદારોનો કેસ પણ નથી. તેથી, વાદગ્રસ્ત હુકમ સામે ભારતના બંધારણના

અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી પોષણક્ષમ હોવા છતાં, હાલના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી.

૧૧. એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૭ હેઠળ આપવામાં આવેલ વૈકલ્પિક ઉપાય માટે ફોરમનો સંપર્ક કરનાર પક્ષકારે જરૂરી ફી જમા કરાવવી જરૂરી છે. તેથી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ હાલની અરજી દાખલ કરીને, સદર જોગવાઈને બાયપાસ કરવાનો અને આવી કોઈ ફી ચૂકવવાનું ટાળવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે મેસર્સ સાઉથ ઇન્ડિયન બેંક લિમિટેડ વિ. નવીન મેથ્યુ ફિલિપ, ૨૦૨૩ ૧૭ એસ.સી.સી. ૩૧૧ માં અહેવાલ થયેલ તેના ચુકાદાના પેરા નં. ૧૫ અને ૧૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૧૫. માર્ડિયા કેમિકલ્સ લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૨૦૦૪) ૪ એસ.સી.સી. ૩૧૧ માં આ કોર્ટ દ્વારા અવલોકન કર્યા મુજબ ૨૦૦૨ ના અધિનિયમ ૫૪ પાછળનો હેતુ અને કારણો ખૂબ જ સ્પષ્ટ છે. જ્યારે તે કોર્ટના કોઈ પણ હસ્તક્ષેપ વિના વસૂલાતની ઝડપી અને સરળ પદ્ધતિની સુવિધા આપે છે, ત્યારે તે કાયદાકીય રીતે પ્રશિક્ષિત વ્યક્તિ દ્વારા સંચાલિત ટ્રિબ્યુનલના રૂપમાં એક વાજબી વ્યવસ્થા પૂરી પાડે છે. ટ્રિબ્યુનલને ગેરકાયદેસર હુકમ રદ કરવાની અને ત્યારબાદ પુનઃ કબજો અને વળતર અને ખર્ચની ચુકવણી સહિત આનુષંગિક રાહતો આપવાની વ્યાપક સત્તાઓ આપવામાં આવી છે. સરફેસી એક્ટની કલમ ૧૭(૧) "કોઈ પણ વ્યક્તિ" શબ્દપ્રયોગને વ્યાપક અર્થ આપે છે, જે ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરી શકે છે.

૧૬. ઉધાર લેનાર દ્વારા કોઈ ઓફરની વિચારણા માટે હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કરવો પણ આ કોર્ટ દ્વારા નાપસંદ કરવામાં આવ્યો છે. મેન્ડામસની રિટ એ વિશેષાધિકાર પ્રાપ્ત રિટ છે. કોઈ કાનૂની અધિકારના અભાવમાં, કોર્ટ સદર સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી. નાણાકીય વ્યવહારમાં વધુ સાવધાની જરૂરી છે, ખાસ કરીને જ્યારે પક્ષકારો પૈકી એક ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૨ ના

દાયરામાં ન આવતો હોય. જ્યારે કોઈ કાયદો કોઈ ચોક્કસ પદ્ધતિ નિર્ધારિત કરે છે, ત્યારે તેને અવગણવાના પ્રયાસને રિટ કોર્ટ દ્વારા પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે નહીં. કોઈ પક્ષકાર ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવાનું ટાળી શકે નહીં જેમાં ફી નિર્ધારિત કરવાની જરૂર પડે છે અને વૈકલ્પિક તરીકે બંધારણીય ઉપાયનો ઉપયોગ કરી શકે નહીં.”

૧૨. કાયદાની આ દરખાસ્ત પર નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પીએનબી હાઉસિંગ ફાયનાન્સ લિ. વિ. મનોજ સાહા, એ.આઈ.આર. ૨૦૨૫ એસ.સી. ૩૩૩૭ માં અહેવાલ થયેલ તેના તાજેતરના ચુકાદામાં પુનઃ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. તેથી, અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી પોષણક્ષમ હોવા છતાં, તેને ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં.

૧૩. સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે એવી પણ દલીલ કરી છે કે હાલના કેસમાં કોઈ ગુનાહિતતા અથવા કોઈ ગુનો અથવા કોઈ સજા સંડોવાયેલ ન હોવાથી, સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશનના સ્વરૂપમાં હાલની અરજી પોષણક્ષમ રહેશે નહીં અને તેના બદલે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન હોવી જોઈતી હતી. સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે આ કોર્ટની કુલ બેંચના નીતિન શાંતિલાલ ભગત (ઉપર મુજબ) ના કેસમાંના ચુકાદા પર આધાર રાખવા માંગ્યો છે. જોકે, ઉપર કરવામાં આવેલી ચર્ચાને ધ્યાને રાખીને, આ પાસામાં જવાની જરૂર નથી.

૧૪. અરજીમાં વાદ્યસ્ત હુકમને પડકાર એનકેજીએસબી કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર

આધાર રાખીને કરવામાં આવ્યો છે. તે ચુકાદામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એવો પ્રશ્ન હતો કે શું સદર અધિનિયમની કલમ ૧૪(૧એ) હેઠળ વકીલને કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય કે નહીં. સદર મુદ્દા સાથે કામ કરતી વખતે, ચુકાદાના પેરા ૩૮ માં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૩૮. વધુમાં, પેટા-કલમ (૧એ) દાખલ કરતા પહેલા જે પરિસ્થિતિ પ્રવર્તતી હતી જેમાં સીએમએમ/ડીએમ સુરક્ષિત અસ્કયામતો અને તેના સંબંધિત દસ્તાવેજોનો કબજો લેવાના વહીવટી કાર્યના નિકાલ માટે કોઈ વકીલ અથવા તેમની નીચેના કોઈ પણ અધિકારીની સેવાઓ મેળવી શકતા હતા, પેટા-કલમ (૧એ) દાખલ કર્યા પછી પણ તેમને એ જ શાસનનું પાલન કરવાનું ચાલુ રાખવાથી કંઈપણ અટકાવતું નથી. તે જ સમયે, ૨૦૦૨ ના અધિનિયમની કલમ ૧૪(૧) હેઠળ પસાર કરાયેલા હુકમના પરિણામે સુરક્ષિત અસ્કયામતોનો કબજો લેવાનું કાર્ય તેમની નીચેના કોઈ પણ અધિકારીને સોંપતી વખતે, સીએમએમ/ડીએમ એ એવી વ્યક્તિની નિમણૂક કરવામાં વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ જે તેમના દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમોનું પાલન કરવા સક્ષમ હશે. માત્ર તેમની પાસે તેમની નીચેના “કોઈ પણ” અધિકારીની નિમણૂક કરવાની સત્તા હોવાથી, તે તેમને પટાવાળા અથવા ક્લાર્કની નિમણૂક કરવાની મંજૂરી આપશે નહીં, જે પરિસ્થિતિને સંભાળવામાં અસમર્થ હોય.”

૧૫. અસમર્થતાના સંબંધમાં ઉપર ઉલ્લેખિત ફકરામાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનને સમગ્ર કેસ અથવા હોદ્દાની અસમર્થતા તરીકે વાંચી શકાય નહીં. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે કોઈ વ્યક્તિની અસમર્થતાનો ઉલ્લેખ કર્યો હોવાનું જણાય છે. જિલ્લા ન્યાયતંત્રના સ્ટાફની નિમણૂક સખત પસંદગી પ્રક્રિયામાંથી પસાર થયા પછી કરવામાં આવે છે અને તે જિલ્લા ન્યાયતંત્રની વ્યવસ્થાની કરોડરજુ છે. તેથી, કોઈ વ્યક્તિની ક્ષમતા પર શંકા કરવાનું કોઈ

કારણ નથી. અરજદારો વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે મેજિસ્ટ્રેટે હાલના કેસમાં કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત કરાયેલ વ્યક્તિની ક્ષમતા અંગે કોઈ વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ નોંધ્યો નથી. આ કોર્ટના અભિપ્રાય મુજબ, વ્યક્તિલક્ષી સંતોષ નોંધવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઉપસ્થિત થાય જો તે વ્યક્તિની ક્ષમતા વિશે કોઈ શંકા હોય. કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિયુક્ત થવા માટે કોઈ વ્યક્તિની યોગ્યતા અથવા ક્ષમતા અંગે મેજિસ્ટ્રેટ શ્રેષ્ઠ ન્યાયાધીશ છે. ક્ષમતા અંગે કોઈ શંકાના અભાવમાં, કોઈ વ્યક્તિની ક્ષમતા અંગે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટના નિર્ણયમાં આ કોર્ટ માટે હસ્તક્ષેપ કરવો યોગ્ય રહેશે નહીં. **એનકેજીએસબી કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યા મુજબ, કોઈ અસ્કયામતનો કબજો લેવાનું કાર્ય એ એક મંત્રાલયી/વહીવટી કાર્ય છે, અને તેથી, જે વ્યક્તિ દિવસ-રાત તેની નિયમિત ફરજના ભાગરૂપે મંત્રાલયી કાર્ય કરે છે તેની ક્ષમતા પર સદર અધિનિયમ હેઠળ કબજો લેવાનું કાર્ય કરવા માટે અસમર્થ હોવાની શંકા કરી શકાય નહીં. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોનો એવો અર્થ ન થવો જોઈએ કે જિલ્લા ન્યાયતંત્રના સ્ટાફને કોર્ટ કમિશનર તરીકે બિલકુલ નિયુક્ત કરી શકાય નહીં. તેથી, કોર્ટ કમિશનર તરીકે કોર્ટ સ્ટાફની નિમણૂક સામેનો પડકાર નિષ્ફળ જવો જોઈએ.

૧૬. અરજદારો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે આ કોર્ટે આવી કેટલીક અરજીઓમાં સમાન હુકમો સામે વચગાળાની રાહત આપી છે અને અન્ય કેટલીક બાબતોમાં, આવા હુકમો આ કોર્ટ દ્વારા કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવ્યા છે. આ સંદર્ભમાં એ નોંધવું જરૂરી છે કે

સેવામાં પસાર કરાયેલા હુકમો કાં તો માત્ર વચગાળાના હુકમો છે અથવા સામા પક્ષની સંમતિથી પસાર કરાયેલા હુકમો છે. આ કોર્ટને તે બાબતોમાં ઉપરોક્ત પાસાઓની તપાસ કરવાનો કોઈ પ્રસંગ મળ્યો ન હતો.

૧૭. તેથી, અરજી કોઈ પણ યોગ્યતા વગરની હોવાથી, આથી નામંજૂર કરવામાં આવે છે. અગાઉ આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

(એમ. આર. મેંગડે, ન્યાયમૂર્તિ)

રવિ ઓઝા

ચુકાદો જાહેર થયા પછી, અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે અગાઉ આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત થોડા સમય માટે ચાલુ રાખવા વિનંતી કરી છે.

અરજદારો તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ વતી કરવામાં આવેલી વિનંતીને ધ્યાને રાખીને, અગાઉ આપવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત આજથી ૧૦ દિવસના સમયગાળા માટે અમલમાં રહેશે.

(એમ. આર. મેંગડે, ન્યાયમૂર્તિ)

રવિ ઓઝા

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ.

અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.